

vidt angår kredsen af klageberettigede. Dette gælder både den administrative behandling og domstolskontrollen¹. Domstolene har indtaget meget restriktive standpunkter indtil nu med hensyn til adgang til indbringelse for domstolene, når kredsen af sagsøgere er bred og når processen vil komme til at virke som en kanalisering af en bevægelses protest. Det sker ked-sommeligt med henvisning til dogmatiske begreber som »retlig interesse« og alt det øvrige velkendte juridiske arvegods. Afvisningerne er blottet for enhver form for retspolitiske og samfundsmæssige betragtninger.

På den måde kommer selve det »demokratiske retsapparat« til at virke politisk undertrykkende på forhånd. Undertrykkelsen sker ikke engang gennem processen men uden processen, og selve systemet bliver et undertrykkelsessystem mod alle og enhver, der forsøger at politisere miljøkampen, energikampen osv. via domstolene.

Visse steder, f.eks. i Vest-Tyskland, har tilstedeværelsen af administrative og judicielle muligheder, f.eks. på atomkraftområdet, betydet en væsentlig perspektivering, politisering og samfundsmæssiggørelse af kampen, hvorved der er blevet lagt statsmagt og energilobby hindringer i vejen. En anvendelse af det juridiske system på denne måde er formentlig fuldstændig umuligt i Danmark. Det er meget vigtigt at holde sig for øje, at det, vi normalt opfatter som et systems væsentlige retsgarantier, på mange måder er meget fragmentarisk og selektivt.

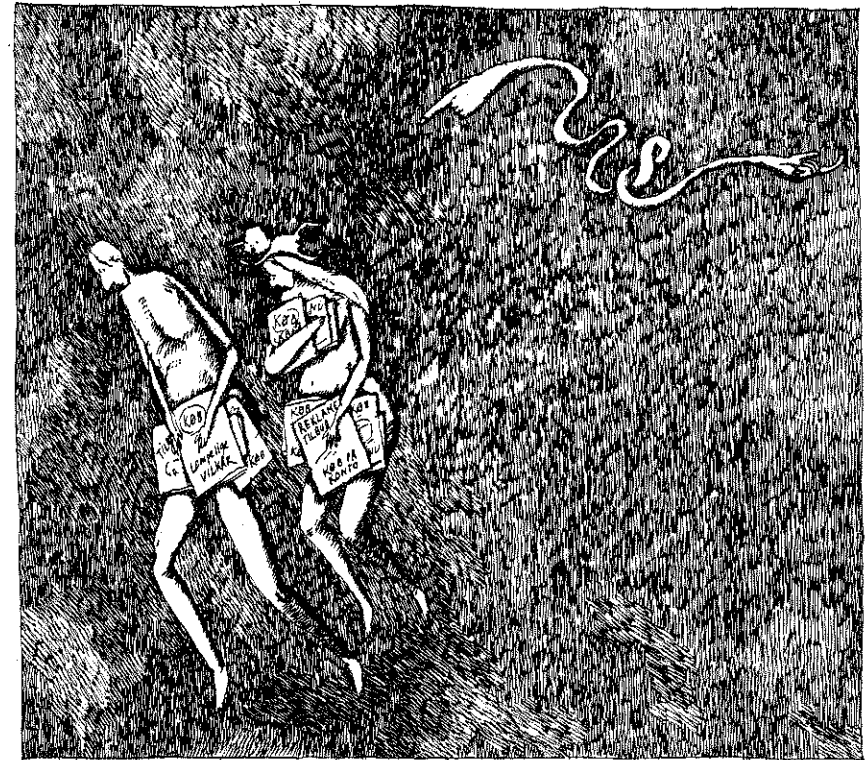
Brede folkelige og mere eller mindre snævert politiske protestudslag og interesser er i virkeligheden uden reel retsbeskyttelse (som dette nu skal opfattes i forbindelse med alt det ovenfor sagte), og dette rummer ihvertfald eet udgangspunkt for en »totalitarisering« af systemet og undertrykkelsen af den enkelte².

1) Se i denne forbindelse Ellen Margrethe Basses artikel i »Juristen og Økonomen« nr. 20, 1979, s. 485.

2) Se til dette også Peter Møgelvang Hansens artikel i RETFÆRD nr. 11 om forholdene i USA.

Erfaringer fra fogedretten

Anne Dorte Bruun Nielsen

Tegning: Per Marquard Otzen

Som nyansat foged og som medlem af et af de socialistiske partier må man nødvendigvis gøre sig en del overvejelser over sit arbejde. Da jeg endvidere er kvinde, ligger mine problemer på mange fronter. Den magtrolle, som man må spille som foged, ligger meget fjernt fra den måde, en kvinde er opdraget på. Jeg behøver nok ikke her at uddybe dette særligt meget. Blot pege på, at der i den traditionelle kvinderolle ligger: omsorg, venlighed, kærlighed og selvudslettelse. Som foged må man optræde myndigt og magtfuldt, såfremt man ønsker at følge den fastlagte rolle som domstolsjurist.

At forene ens eget syn på samfundets indretning med det at udfylde rollen som foged, dvs. at optræde både som menneske og som jurist, kan forekomme nærmest umuligt. Jeg føler det selv meget frustrerende, og troede, at jeg her var i en særlig situation, fordi jeg er socialist. Det har dog vist sig ved samtaler med mange af mine jævnaldrene kolleger, at også de føler en konflikt mellem deres arbejde og deres indstilling til tingene som humanister. Men da de øjensynligt er i stand til at leve med det uden synlige mén og aldrig taler om det, har jeg måttet tro, at konflikten er sværere for en socialistisk indstillet person, end for en humanistisk, som iøvrigt accepterer samfundets struktur.

For mig giver det ind i mellem svære samvittighedskvaler at være magtens lakaj overfor de mennesker, som jeg politisk solidariserer mig med. Derudover står man utroligt alene som socialist i hverdagens arbejde ved en domstol. Jeg ved godt, at der findes andre af samme indstilling indenfor systemet, men vi er så få, at vi ikke i det daglige arbejde med dets konflikter kan støtte hinanden, og udadtil overfor andre grupper med større traditioner for socialismen, er det næsten umuligt at blive respekteret som venstreorienteret, fordi jurister ved domstolene optræder så homogent konservativt.

I det følgende vil jeg gerne beskrive en række af de situationer, hvor det føles mest uforeneligt at være foged og socialist. Jeg vil fremdrage disse forhold, fordi jeg tror, at en stor del af Danmarks befolkning ikke ved, hvor dårligt visse af danskerne faktisk har det, selv om vi kalder dette land for et velfærdssamfund. Statistisk er det formentlig ikke så stor en procentdel af befolkningen, der lider egentlig nød, men de tilfælde man får at se som foged på udgående fogedforretninger er til gengæld så ubeskrivelige, at de fleste nægter at tro det. Selv om jeg kun beretter om, hvad jeg personligt har oplevet som foged, mødes jeg som regel af vantro og mistro. Den typiske reaktion er, at hvis nogen har det dårligt i Danmark, så må de selv have været skyld i det, for enhver kan jo bare gå hen på bistandskontoret og hente alt, hvad de har brug for. Sædvanligvis ved sådanne »tvivlere« ikke, hvad de taler om, idet de aldrig selv har været i kontakt med et bistandskontor og ikke omgås nogen, som er afhængige af et sådant.

Jeg tror, at velfærdssamfundet bl.a. har haft den funktion, at det nu er endnu mere ydmygende at være ubemidlet, fattig, end nogensinde før. Den gruppe, det drejer sig om er talmæssigt ikke stor og magtfuld nok til at gøre sig gældende, og den gemmer sig og bliver af samfundet gemt væk, således at den står meget isoleret. Det er så stor en skam at mangle penge, at jeg har mødt mennesker, som ikke ville henvende sig på bistandskontoret, af skræk for, at naboerne skulle opdage noget.

Det er meget vanskeligt at beskrive disse menneskers udseende og levevis, fordi det hele tiden bliver set udefra. Med min egen baggrund bliver jeg aldrig andet end turist i fattigdommens land, og det er næsten umuligt at udtrykke den solidaritet jeg føler for disse mishandlede menne-

sker, samtidig med at jeg skal beskrive dem. Men det er nok nødvendigt for at så mange som muligt kan få et indblik i, hvor dårligt det står til, og det må ikke læses som foragt for disse medmennesker. I virkeligheden ville jeg nok svigte dem mere ved at fortie min viden end ved hårdhændet at beskrive den.

Den gruppe mennesker, som jeg møder som fogedkunder, kan groft opdeles i to. Den største gruppe er nok i høj grad ubemidlet, men af den ene eller den anden grund har dette (endnu) ikke mærket dem synligt fysisk eller psykisk. De er ganske vist ofte stærkt påvirket af det ubehagelige i det at være i fogedretten, men de ser ud og virker som andre mennesker, jeg møder på gaden.

Den anden gruppe er derimod stærkt præget af deres fattigdom. De er ofte fejlnærede og sygelige at se på, og de virker psykisk, som om de er fuldstændigt kuede og resignerede. Deres optræden virker meget usikker, og sommetider er de næsten stumme selv om de må føle det, der foregår, som et overgreb mod deres personlige integritet. Disse mennesker er i en provinsretskreds som den, hvori jeg er ansat, som regel henvist til det ældste etagebyggeri i byen eller til de små landarbejderboliger ude på landet.

Fælles for denne lavest stillede gruppe, er at de ofte allerede i meget ung alder har ødelagte tænder, deres hår er glansløst, deres hud grå og usund, deres tøj gammelt og udslidt. Deres hjem er ud over enhver beskrivelse. De er mørke, små, dårligt opvarmede og dårligt isolerede, fugtige, snavsede og rodede. Der er visse steder intet spor af den »hygge« som andre dele af befolkningen er ved at drukne i. Årsagerne til, at disse hjem foruden at boligen i sig selv er dårlig, også er snavsede og rodede, er formentlig mange og individuelle. Det slider meget på et hjem, når der bor mange mennesker i få rum. Sygdom, håbløshed og alkoholisme er nok også medvirkende. Og desuden ser dyre møbler, der passer sammen i stil og matcher med gulvtæppet også altid ud af mere end en udrangeret sovesofa og fire umage spisestole.

En sidste ting jeg vil pege på, inden jeg vil beskrive nogle konkrete situationer fra fogedretten, er det faktum, at det er utroligt dyrt at være fattig. Man har ikke råd til at isolere og vedligeholde sin bolig, hvorefter man får de største varmeregninger. Man kan kun købe den dårligste kvalitet af alle ting, hvorefter man må anskaffe nyt oftere, og endelig koster fogedrettens behandling af en inkassosag også dyrt. Her vil jeg gerne henlede opmærksomheden på advokaternes alt for høje inkasso- og mødesalærer, som ikke er sat i forhold til arbejdsindsatsen, men i forhold til fordringens størrelse.

Følgende situationer er oplevet af mig selv, og sager som enhver foged, som tager på udgående fogedforretninger kan komme ud for:

En af mine første opgaver som foged var at sætte en familie på gaden. Den havde boet i et meget rart sommerhusområde i et lejet helårshus. På

grund af arbejdsløshed (og formentlig mandens alkoholisme) havde familien ikke været særligt gode til at betale huslejen rettidigt, og udlejeren havde ophævet lejemålet. Fogedretten gav en flyttefrist på tre uger, og da familien ikke var flyttet »frivilligt« efter denne frist, rykkede fogedretten ud. Kl. 12.00 mødte udlejer og hans advokat, en socialrådgiver, en landbetjent, tre flyttemænd og undertegnede foged op hos familien. Manden i huset tryglede og bad for at få en frist på yderligere en uge, fordi han da mente at have en lejlighed på hånden. Da han ikke kunne bevise, at dette var tilfældet, og da udlejeren ikke under nogen omstændigheder ville gå med til en ny frist, begyndte flytningen. Manden selv forsvandt og kom først tilbage timer senere. Konen gik tavs og forgræmmet rundt og forsøgte at sortere familiens ting, således at hun kunne få det med sig, som hun, manden og børnene skulle bruge, indtil de havde noget nyt at bo i og kunne afhente deres ting, som blev opmagasineret. Nu er det ikke almindeligt, at fogeden behøver at blive på stedet under hele en udsættelsesforretning, men når der opstår problemer, er man nødt til at blive til den bitre ende, hvor ubehageligt det end måtte være for alle parter. Jeg har senere fået at vide, at familien er flyttet ind i det mørkeste og usleste kvarter i byen. Det må være en vanskelig overgang fra at have boet i enfamilieshus på landet.

Når man skal virke som sikkerhedsnet under de handlendes letsindighed i afbetalingsager og andre kredithandler, kommer man også ud i mange virkelig dårligt stillede hjem. Reklamens utrolige indflydelse og hele forbrugersamfundets forløjede lykkebillede bringer mange mennesker ud i handler, som de kun kan gennemføre under store tab og afsavn. Det er ikke ualmindeligt, at der står farvefjernsyn i hjem, hvor det iøvrigt skinner tydeligt frem, at familien mangler penge til deres hverdag. Jeg er ikke særligt forundret over, at folk synes, at de har brug for at kunne flygte lidt fra deres virkelighed, men jeg er forarget over, hvor store omkostninger, derunder renter, der er på en afbetalingshandel og over, at forhandlerne nu har fundet ud af at omgå kravet om udbetaling ved at sælge på kredit, men med udstedelse af et løssørepantebrev i den solgte genstand. Herved kommer man op på at have 48-60 afdrag på et farvefjernsyn.

Her må det være på tide, at nogle af de tanker, som er udtrykt i betænkning om køb på kredit, kommer frem. Her foreslås det, at alle kreditsalg skal høre under samme lov, således at der altid i forbruger køb skal præsteres en udbetaling, at der ikke kan søges dækning for en evt. restance i andet end den solgte genstand, og at der pålægges sælger en betydelig oplysningspligt ved salget. I øjeblikket kan en afbetalings sag strække sig over meget lang tid, idet der ofte forsøges med flere afdragsordninger, hvor sagen dukker op i fogedretten flere gange og omkostningerne stiger for hver gang. Jeg kender eksempler på, at der efter flere års (ujævne) betaling stadig skyldes næsten lige så meget, som på købsdagen.

Sommetider er man som foged meget afhængig af, om det er en fornuftig advokat, der repræsenterer rekvirenten. En gang har jeg været ude og

skullet afhente et farvefjernsyn og en hjemmebar et sted, hvor der kun var tre børn på 9, 11 og 14 år. Deres forældre havde misforstået tilsigelsen, der havde pålagt dem at være hjemme, og mødte op på dommerkontoret, medens jeg og en advokat stod ude på deres bopæl. Advokaten insisterede på, at vi skulle gennemføre forretningen, selv om der kun var børn hjemme. I en sådan situation har man som foged ingen mulighed for at nægte at fremme forretningen, og selv om vi brugte en time på at forklare børnene, hvad der foregik, og at det ikke var deres ansvar, at vi kom og hentede tingene, mener jeg, at vi øvede vold mod dem ved at trænge ind og fjerne »deres« ting.

En anden gang mødte en midaldrende kvinde op på dommerkontoret stærkt forslået og fortalte, at hendes mand havde forbudt hende at tilbyde at betale mere end 200 kr. om måneden. Selv med anvendelse af retsplejens regel om en 10 måneders afdragsordning kunne man ikke komme ned på mindre end 500 kr./måned, men her viste advokaten sig samarbejdsvillig og accepterede, at jeg ikke ville presse kvinden til at betale mere.

En sidste ting, jeg vil berøre, er børnene. Jeg er flere gange kommet ind i meget fattige hjem, og har midt i al elendigheden set små børn tulle rundt. Et sted var begge forældre arbejdsløse og ingen af dem var over 20 år. Huset de boede til leje i, så ud som om en efterårsstorm kunne tage det med sig, og der var koldt og fugtigt. Om et sådant barn nogensinde får en chance for at redde sig op på mere tørt land er nok tvivlsomt. Det ville kræve et overskud af kræfter, som det formentlig aldrig vil få. Næste generation af fogedkunder er under opvækst.

Hvis jeg skal gøre mig nogen tanker over, hvorfor det i et land med så god en bistandslov står så sløjt til for nogle mennesker, må jeg selvfølgelig med min politiske overbevisning starte med det kapitalistiske samfund, der forbruger og udstøder visse grupper mennesker. Derudover er forbrugersamfundet formentlig en væsentlig årsag. Det fortælles os ustandseligt, at vi må have en mængde ting for at leve anstændigt, og det flytter forbruget over på nogle genstande, som er kostbare og uden stor nytteværdi. Endvidere er de samme politikere, der har været med til at lave bistandsloven til en god og human lov, i dag med til at nægte bevillinger til, at den også kan fungere. Jeg vil vove at påstå, at de enkelte kommuner administrerer loven, som det passer dem. Det opsøgende arbejde er mange steder et ukendt begreb. Jeg har været ude for, at kommunen, jeg fungerer i, direkte har bedt mig undlade at henvende mig til dem, når jeg mente, nogen havde brug for og krav på hjælp. Det havde man ikke tid til at gøre noget ved, før folk var kommet så langt ud, at de var tvunget til selv at komme ind på bistandskontoret.

Når det opleves som så ubehageligt og samvittighedstærende som socialist at være foged, kan man med rimelighed spørge om, der så er nogen grund til (undskyldning for) at blive ved med at være det. Dertil må jeg

svare, at det er der i høj grad. For det første lærer man meget om, hvordan lovene og samfundet fungerer. Jeg har set huller i lovene, som jeg ikke kunne have læst mig til i nogen lærebog. For det andet kan man som foged forsøge at hjælpe de mennesker, man kommer i kontakt med på mange måder. Man kan behandle dem værdigt, man kan oplyse dem om deres rettigheder, og man kan fungere som bolværk for kreditorernes overgreb. Dette tilslører naturligvis ikke, at man i mange situationer er magtens forlængede arm, men så må man prøve at være dette på så anstændig en måde som muligt, og så bruge den viden, man erhverver, på at ændre systemet. Jeg synes selv, at jeg er mere værd i klassekampen med de erfaringer jeg har fået, end jeg var for et halvt år siden, da jeg startede. Jeg ved, at en artikel, som nærværende kan angribes fra mange synsvinkler for at være for overfladisk og udokumenteret. Med hensyn til at dokumentere mine eksempler er jeg desværre afskåret af min tavshedspligt og af hensynet til de mennesker, det drejer sig om. At mine påstande er overfladiske og ubearbejdede vil jeg ikke nægte, men jeg tror, at vi skal være forsigtige med at pålægge os selv alt for snævre rammer for, hvad vi mener er sagligt. Vi må ikke kvæle os selv i tunge rapporter og glemme det umiddelbart oplevedes værdi som kampmiddel.

Et sidste p.s.: Jeg synes, at den uddannelse, der skulle kvalificere til dette arbejde som dommerfuldmægtig, er alt for dårlig. Det er tilfældigt, om man har nogen som helst praktisk erfaring, når man er færdig med at uddanne sig. Det er tilfældigt, og sjældent, at dommerfuldmægtige ved noget om socialret, og vi er rekrutteret fra samfundslag, der som regel ikke har haft nogen kontakt med de mennesker, vi skal have med at gøre. Men dette er et langt og helt andet afsnit af en dommerfuldmægtigs trængsler.

Strøtanker om tilværelsen som advokatfuldmægtig

Fuldmægtiggruppen i Demokratiske Advokater

Der eksisterer forskellige myter og forestillinger blandt venstrefløjssjurister om, hvad der er den »mest progressive« erhvervsfunktion som jurist. Til nogle af de mere sejlivede hører myten om, at det arbejde, der giver bedst mulighed for at forene politisk overbevisning med nødvendigheden af at tjene til livets ophold, er advokatarbejdet. En anden myte er opfattelsen af, at advokater mindst skal arbejde 10 timer i døgnet, for at være rigtige advokater – en opfattelse der selvfølgelig hænger sammen med opfattelsen af advokaters arbejde som stærkt lyst- og engagementsbetonet og med den økonomiske nødvendighed. – Når dertil kommer, at Carl Madsens ånd og eksempel har hvilet solidt over den juridiske venstrefløj, og nærmest har medført, at den progressive advokat har været den eneste legitimation for den borgerlige jura, er der vel ikke noget at sige til, at branchen har kunnet bevare sin romantik og tiltrækningskraft på os.

Når man så er røget ind i mesterlæren som fuldmægtig, ser situationen måske lidt anderledes, og i hvert fald mere nuanceret ud, og den situation vil vi (en lille gruppe såkaldt progressive advokatfuldmægtige) gerne prøve på at beskrive lidt nærmere til forhåbentlig gavn for både os selv og andre.

Advokatfuldmægtigens arbejdsvilkår

Der er ca. 500 advokatfuldmægtige i Danmark. Standen hører jo som bekendt ikke til den mest progressive del af samfundet generelt set og det gælder også for størstedelen af fuldmægtigenes vedkommende. Netop pga. at der er tale om et liberalt småborgerligt erhverv, finder man nok